

NOTATKA

Abstrakcjonizm

Słowo *abstrakcja* pochodzi od łacińskiego *abstractio*, czyli oderwany. Dlatego jest to sztuka bezprzedmiotowa, niefiguratywna, odłączona od rzeczywistości. Abstrakcjonizm pojawił się w sztuce w 1910 roku i miał stać się wolny od odniesień do otaczającego świata. Sztuka abstrakcyjna rozwijała się w dwóch kierunkach:

- **ekspresyjnym, inaczej niegeometrycznym,**
- **geometrycznym.**

Za pierwsze dzieło sztuki abstrakcyjnej uważa się akwarelę abstrakcyjną z 1910 roku, której autorem był **Wassily Kandinsky**, z pochodzenia Rosjanin, tworzący w Niemczech i we Francji. Akwarele artysty charakteryzuje dynamika wielobarwnych form i płynność delikatnych linii. O tym, co miało znaleźć się na obrazie, decydowały emocje artysty. Barwne plamy i linie uzewnętrzniały jedynie nastrój i uczucia. Ten styl malarstwa można określić jako ekspresyjny.

Wassily Kandinsky, *bez tytułu*, 1910r.

Kazimierz Malewicz był przedstawicielem abstrakcjonizmu geometrycznego. W 1915 roku wystawił szokujący w tamtych czasach obraz „Czarny kwadrat na białym tle”. W ten sposób chciał dać wyraz całkowitej przedmiotowości dzieła – bez żadnego zastosowania, namalowanego wyłącznie z przyczyn artystycznych. W 1918 roku twórca posunął się jeszcze dalej i namalował „Biały kwadrat na białym tle”. Po raz pierwszy widz mógł skoncentrować się na odbiorze zredukowanych wartości plastycznych oraz odczuciach wywołanych poprzez odbiór sztuki bezprzedmiotowej. Tak powstał **suprematyzm**.

Kazimierz Malewicz,
Czarny kwadrat na białym tle, 1915r.

Kazimierz Malewicz
Biały kwadrat na białym tle, 1918r.

Piet Mondrian był holenderskim artystą, który w poszukiwaniu ideału absolutnej czystości, harmonii i jasności również dążył w abstrakcji do ograniczenia środków plastycznego wyrazu (np. „Kompozycja z żółtym, niebieskim i czerwonym”). Tak narodził się **neoplastycyzm**, według którego użyte środki plastyczne powinny być zawężone do prostych, surowych i oszczędnych form, zakomponowanych w harmonijnych układach pionów i poziomów.

Piet Mondrian – wybrane kompozycje

Wybrane nurty abstrakcjonizmu:

- **Ekspresjonizm abstrakcyjny** – rozwijał się po II wojnie światowej. W Stanach Zjednoczonych był to **action painting** (malarstwo gestu) i **colour field painting** (malarstwo barwnych płaszczyzn). Artyści pierwszego kierunku podkreślali wagę samego aktu tworzenia, czyli gestu. Dzieła te były pełne dramatyzmu, pasji, niepokoju, ruchu i energii. Jego przedstawicielem jest Jackson Pollock. W ramach drugiego kierunku powstawały dzieła pokryte nieregularnymi płaszczyznami farby w jednym kolorze lub w kilku barwach. Prace były duże i miały nieprzemyślaną, statyczną kompozycję.

Jackson Pollock, *Convergence*, 1952r. Jackson Pollock, *Lawendowa mgła*, 1950r.

- **Abstrakcja liryczna** – Abstrakcyjniści w powojennej Europie sprzeciwiali się uporządkowanej, geometrycznej formie dzieł, typowej dla awangardy sprzed wojny. Chcieli malować spontanicznie, improwizować, wyrażać to, podświadome. Twórczość pod wpływem chwilowego natchnienia łączyła malarzy z poetami – stąd nazwa kierunku. W jej obrębie wyróżnia się dwa kierunki: **informel** (beprzedmiotowy) i **taszyzm** (plama). Artyści obydwu tych prądów abstrakcji niegeometrycznej akcentowali znaczenie swobodnej plamy koloru i podkreślali, że malowanie to niekontrolowany akt twórczy.

Georges Mathieu,
Hôld dla Pana de Vauban, 1969r.

Tadeusz Kantor,
Informel, 1959r.

- **Konstrukttywizm** – kierunek w sztuce abstrakcyjnej, której wyróżnikiem było stosowanie prostych elementów geometrycznych: koła, trójkąta i linii prostej. Konstruktywiści uważali, że sztuka nie polega na dekorowaniu, lecz na znalezieniu funkcji przestrzeni i przedmiotu adekwatnej do potrzeby. Budowle konstruktywistów miały służyć człowiekowi i odpowiadać na jego potrzeby. Rozpowszechnił się nurt zwany **funkcjonalizmem**. Według jego założeń materiały, konstrukcja i estetyka budynku miały być podporządkowane jego funkcji użytkowej. Podobne idee projektowania nowoczesnych wnętrz i tworzenia funkcjonalnej architektury propagowała niemiecka uczelnia Bauhaus w Weimarze w Niemczech. Studiowali tam przyszli projektanci.

Władimir Tatlin,
projekt pomnika III Międzynarodówki, 1919-1920r.